

Motion till riksdagen 2021/22:4556

av Pia Steensland m.fl. (KD)

med anledning av prop. 2021/22:178 Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska verkställa det tillkännagivande som riksdagen beslutat i betänkande 2020/21:SoU19 punkt 1 om en ny LVU, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska verkställa det tillkännagivande som riksdagen beslutat i betänkande 2020/21:SoU19 punkt 5 om stöd efter vårdnadsöverflyttning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska verkställa det tillkännagivande som riksdagen beslutat i betänkande 2020/21:SoU19 punkt 6 om riktlinjer för övervägande av adoption, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska verkställa det tillkännagivande som riksdagen beslutat i betänkande 2020/21:SoU19 punkt 12 om drogtester, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska verkställa det tillkännagivande som riksdagen beslutat i betänkande 2020/21:SoU19 punkt 13 om uppföljning och stöd efter en placering utanför hemmet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska verkställa det tillkännagivande som riksdagen beslutat i betänkande 2020/21:SoU19 punkt 14 om skriftliga uppföljningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att processen efter remissförfarandet av utredningen Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU ska

hanteras skyndsamt för att en ny lagstiftning som säkerställer att barnrättsperspektivet blir ledande när det gäller socialtjänstens agerande kring barn och unga som behöver samhällets vård kommer på plats så snart som möjligt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialnämnden ska följa upp situationen för barn och unga som är under 18 år under minst tolv månader efter att vård enligt LVU har upphört och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialnämnden i vissa fall ska ha rätt att kräva obligatoriska drogtest av föräldrar eller vårdnadshavare inför umgänge med barn och unga som får vård enligt LVU och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialnämnden i vissa fall ska ha rätt att kräva obligatoriskt drogtest av vårdnadshavare eller föräldrar inför prövningen av om vård enligt LVU ska upphöra samt i samband med att vården upphör och tillkännager detta för regeringen.

Regeringens proposition

Regeringen lämnar i propositionen förslag till att stärka principen om barnets bästa och säkerställa trygghet, säkerhet och stabilitet för barn som vårdas enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortat LVU, och socialtjänstlagen, förkortat SoL. Regeringen föreslår att om vård har beslutats med stöd av 2 § LVU får socialnämnden inte besluta att vården ska upphöra förrän de omständigheter som föranleder vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt.

Regeringen föreslår vidare att när barnet varit placerad i samma familjehem under två år ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken. När vården enligt LVU upphör ska socialnämnden följa upp situationen under sex månader för den som är under 18 år.

Vidare föreslås att när socialnämnden prövar om vård enligt LVU ska upphöra ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om flyttningsförbud. När ett barn är placerad i ett enskilt hem enligt socialtjänstlagen och vårdnadshavaren eller den unge, om han eller hon har fyllt 15 år, begär att vården ska upphöra, ska socialnämnden också särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om flyttningsförbud.

Slutligen föreslås att det ska införas en möjlighet för socialnämnden att besluta att en vårdnadshavare eller förälder till ett barn som vårdas enligt LVU ska uppmanas att lämna drogtest inför umgänge. Likaså föreslås att vårdnadshavare ska kunna uppmanas av socialnämnden att lämna drogtest inför prövningen av om vård enligt LVU ska upphöra.

Kristdemokraternas synpunkter

En barndom kan inte gå i repris men dessvärre är det så att många personer som har fått samhällsvård under barndomen vittnar om att de har farit illa under uppväxten. Att de inte blev lyssnade på, att de inte fick vara delaktiga, att de inte fick det stöd och den omsorg som de behövde för att känna sig trygga. Eller för att klara sig bra i skolan. De

vittnar om att erfarenheten av samhällets bristande stöd inte försvinner bara för att de växer upp och blir vuxna. I stället är det erfarenheter som präglar dem och som de bär med sig under resten av sina liv. Alltför många mår psykiskt dåligt. Alltför många hamnar i dåligt sällskap, utanförskap, missbruk och kriminalitet.

Vi måste stå upp för alla barns rätt till en trygg uppväxt. För de flesta barn i vårt land utgör föräldrarna och familjen tryggheten i tillvaron. Kristdemokraterna anser att barn har rätt till båda sina föräldrar och att ändringar av gällande rätt och praxis ska ta sitt uttryck i barnets bästa. När omsorgen sviktar och familjens nätverk inte räcker till har kommunernas socialtjänst det yttersta ansvaret att se till att barn som far illa får en så trygg uppväxt som möjligt. När det offentliga tar på sig föräldraansvaret är staten skyldig att ge barnet särskilt skydd och stöd. Under samhällets vård så ska barn och unga få det bättre. Kristdemokraterna genomförde under den dåvarande alliansregeringen flera omfattande reformer för att såväl stödja föräldrar som stärka stödet och skyddet för barn som far illa. Förbättringar har genomförts men mycket återstår för att vi ska ha en social barn- och ungdomsvård av god kvalitet som sätter barnets bästa i främsta rummet.

Övergripande synpunkter på processen och tidigare beredning

Kristdemokraterna beklagar att de socialdemokratiskt ledda regeringarna under innevarande och föregående mandatperiod inte har gjort tillräckligt för att stärka barnrättsperspektivet kring frågorna som berör barn och unga som behöver samhällets vård. Regeringens passivitet gick så långt att en majoritet i socialutskottet, utifrån ett utskottsinitiativ från Moderaterna, kände sig tvingad att ta över regeringens lagstiftningsprocess. En parlamentarisk arbetsgrupp tillsattes under socialutskottet våren 2020 i syfte att föreslå lagändringar som skulle sätta barnets bästa främst i de aktuella frågorna.

Arbetsgruppen under socialutskottet har verkat konstruktivt och samordnade ikraftträdandet av riksdagens förslag till lagskärpningar med de få förslag som regeringen presenterade inom området under riksmötet 2020/2021. Den 1 mars 2021 trädde följande lagändringar i kraft:

- Ett tydliggörande av vad socialnämnden särskilt ska beakta när nämnden, efter det att barnet eller den unge varit placerad i samma familjehem under tre år, överväger om det finns skäl att ansöka om vårdnadsöverflyttning.
- En skyldighet för nämnden att, efter det att nämnden övervägt ovan nämnda fråga, årligen överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden.
- En vårdplan som gäller ett barn ska revideras senast när barnet varit placerat i två år. Vårdplanen ska vid denna tidpunkt, om det inte möter särskilda hinder, särskilt avse barnets långsiktiga boende.
- Särskilda lämplighetskrav ska ställas på det offentliga biträdet för den unge i mål och ärenden enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Utöver de ovan nämnda lagändringarna har en majoritet i riksdagen under riksmötet 2020/2021 ställt sig bakom följande 24 tillkännagivanden i nedanstående betänkanden:

Betänkande 2020/21:SoU19 Frågor om placerade barn och unga

- Ta fram en ny lag om tvångsvård för barn och unga, LVU, som är tydlig och begriplig och innehåller tydliga mål och krav för tvångsvården.

- Se över vilka insatser som bör kunna erbjudas även efter en s.k. vårdnadsöverflyttning, dvs. när familjehemsföräldrar blir barnets nya vårdnadshavare. Då upphör nämndens ansvar att noga följa och ompröva vården av barnet.
- Se till att det tas fram riktlinjer för i vilka situationer socialnämnden bör överväga adoption på liknande sätt som gäller vid vårdnadsöverflyttning.
- Initiera en översyn av familjehemmens uppdrag och hur omplaceringar av barn i familjehem kan undvikas.
- Införa lagkrav på obligatoriska drogtester av föräldrar eller vårdnadshavare vid ansökan om umgänge eller omprövning av vård enligt LVU, och i samband med att vården upphör.
- Säkra att socialnämnden blir skyldig att följa upp ett barns situation under minst tolv månader efter att barnet är tillbaka hos sin ursprungsfamilj. Det ska också vara tydligt vilket stöd ett barn eller en ungdom bör ha efter att vården har avslutats.
- Införa lagkrav på att uppföljningen under en placering i familjehem respektive jourhem ska dokumenteras skriftligt.
- Se över frågan om en skyldighet för socialnämnden att fortsätta erbjuda en familjehemsplacering för barn mellan 18 och 21 år som fortfarande går i gymnasiet.
- Införa ett nationellt register över familjehem för att kunna följa upp och rapportera olika familjers lämplighet att vara familjehem. Det skulle i sin tur bidra till förbättrad kvalitet och rättssäkerhet hos familjehemmen.

Betänkande 2020/21:SoU24 Socialtjänst- och barnfrågor

- samarbetsmodell vid våldshändelser
- kompetenskrav för socialtjänstens personal
- handledarstöd och introduktionsutbildningar
- evidensbaserade metoder för socialtjänstens barnutredningar
- översyn av anhörigstödet
- sökbara orosanmälningar
- studier angående våld m.m.
- placerade barns skolgång och hälsa
- samarbete mellan vården, elevhälsan och socialtjänsten
- riktlinjer för myndigheters bemötande av våldsutsatta barn och unga
- barnperspektiv på skyddade boenden
- nationella adoptioner och vårdnadsöverflyttning.

Betänkande 2020/21:SoU38 Frågor om tvångsvård

- Regeringen bör se över hela vårdkedjan i en bred översyn av tvångsvården. Det anser riksdagen och riktar ett tillkännagivande, en uppmaning, till regeringen om detta.
- Att vårda någon med tvång innebär ett stort ingrepp mot den enskilda personen. Det är därför viktigt att vården är god, säker, effektiv och ändamålsenlig. Det pågår sedan en tid tillbaka flera arbeten på olika delar av området, men det saknas en bred översyn av helheten, anser riksdagen.
- Enligt riksdagen är det bl.a. viktigt att de utredningar som görs är rättssäkra, tillförlitliga och baserade på fakta. Personal inom tvångsvården och inom den närliggande vården och omsorgen bör ha god utbildning och det bör säkerställas att de får regel-

bunden fortbildning på området, detta för att kunna fatta väl motiverade beslut om tvångsvård.

Kristdemokraterna är bekymrade över att regeringen ännu inte har agerat för att verkställa de ovan nämnda tillkännagivandena. Vi menar därför att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med verkställande av dessa tillkännagivanden då de sammantaget bidrar till att stärka barnrättsperspektivet för de barn och unga som behöver samhällets vård.

Utöver att rikta den ovan nämnda mängden tillkännagivanden till regeringen, tillsatte socialutskottet i maj 2021 en utredare i uppdrag att utreda förutsättningarna att införa barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövning av upphörande av vård i familjehem enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Detta då regeringen tidigare under året hade aviserat att ett sådant rekvisit inte var möjligt att införa. Hovrättspresident Anders Hagsgård utsågs av socialutskottet till utredare, och den 1 mars 2022 presenterade han utredningen ”Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU”. Utredningen är i skrivande stund ute på remiss. Kristdemokraterna är positivt inställda till helheten i utredningen och kan konstatera att Anders Hagsgård har gjort en annan bedömning än regeringen angående möjligheten att införa barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövning om upphörande av vård i familjehem enligt LVU. Vi anser därför att processen efter remissförfarandet av Anders Hagsgårds utredning ska hanteras skyndsamt för att en ny lagstiftning, som säkerställer att barnrättsperspektivet blir ledande när det gäller socialtjänstens agerande kring barn och unga som behöver samhällets vård, kommer på plats så snart som möjligt.

Kristdemokraterna noterar att den aktuella propositionen från regeringen presenterar till del förslag som går i en annan riktning än de som presenteras i Anders Hagsgårds utredning. Det gäller inte minst hållningen kring flyttningsförbud där regeringen vill utveckla den möjligheten. Anders Hagsgårds utredning menar att detta är ett verktyg som inte är ändamålsenligt. Det är därför beklagligt att regeringen inte inväntade utfallet av remissförfarandet av Anders Hagsgårds utredning. Nu står riksdagen inför en situation där de ska ta ställning till en proposition som saknar ett helhetsperspektiv utifrån barnets bästa.

Att regeringen har valt att presentera förslag med ikraftträdande den 1 juli 2022 när de är väl medvetna om att det finns motstridiga förslag ute på remiss är anmärkningsvärt. Självklart är Kristdemokraterna angelägna om att barnrättsperspektivet ska stärkas så snart som möjligt för de barn och unga som behöver samhällets vård, men det är lika angeläget att det är de absolut bästa, mest genomarbetade och heltäckande förslagen som resulterar i ny lagstiftning. Regeringens förfarande med att föreslå bristfälliga lagförslag, som saknar det nödvändiga helhetsperspektiv som krävs för att socialtjänstens personal ska kunna sätta barnets bästa i främsta rummet, riskerar nu att skapa en ryckighet i verksamheten runt om i landet. Det är olyckligt. Det hade i stället varit önskvärt om regeringen hade väntat in riksdagens parallella lagstiftningsprocess och presenterat en proposition utifrån en helhetsbedömning av de olika aktuella förslagen. Kristdemokraterna beklagar att regeringen har valt en annan väg. Nedan ger vi våra synpunkter på regeringens aktuella förslag.

Kristdemokraternas synpunkter på regeringens förslag

Gällande förslaget om att socialnämnden inte får besluta att vård utifrån stöd av 2 § LVU ska upphöra förrän de omständigheter som föranleder vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt. Detta förslag får kritik från ett antal remissinstanser. Rädda barnen anser inte att förslaget bidrar till att barnets bästa stärks. Sveriges Kommuner och Regioner anser att förslaget tvärtom riskerar att försvaga barnets ställning. Kammarrätten i Göteborg och Förvaltningsrätten i Linköping respektive i Luleå anser att förslaget redan i dag gäller som praxis¹. Vidare pekar även regeringens egna utredare på att förslaget om att vården ska ha ”förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt” inte är något nytt. ”Som redovisats ovan har tillämpningen av bestämmelsen i 21 § LVU om att socialnämnden ska besluta att vården ska upphöra när den inte längre behövs utvecklats i kammarrättspraxis genom åren. I praxis från kammarrätterna slås genomgående fast att de omständigheter som föranledde vården ska ha förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt för att vården ska få upphöra.”²

Kristdemokraterna anser liksom flera remissinstanser att detta förslag inte är tillräckligt tydligt för att på ett ändamålsenligt sätt stödja socialtjänstens personal i deras arbete för att stärka barnrättsperspektivet för de barn och unga som behöver samhällets vård. Det är olyckligt att regeringen presenterade detta förslag i stället för att invänta remissvaren ifrån Anders Hagsgård ovan nämnda utredning. Detta eftersom Anders Hagsgård, enligt Kristdemokraternas bedömning, har presenterat intressanta förslag som på ett konkret sätt lyfter fram barnets bästa som ett eget rekvisit. Kristdemokraterna ser dock i rådande läge ingen annan möjlighet än att acceptera det aktuella förslaget även om det är otillräckligt för att nå sitt syfte. Vi förbehåller oss dock rätten att återkomma i frågan efter att vi har tagit del av remissinstansernas synpunkter på Anders Hagsgårds utredning.

Regeringen föreslår vidare att när barnet varit placerad i samma familjehem under två år ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdsnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken. När vården enligt LVU upphör ska socialnämnden följa upp situationen under sex månader för den som är under 18 år. Kristdemokraterna menar att det krävs en längre uppföljningsperiod för att säkerställa att situationen och hemmiljön runt barnet är varaktigt trygg. I enlighet med tidigare tillkännagivande i den här frågan ifrån riksmötet 2020/2021 anser Kristdemokraterna att socialnämnden ska följa upp situationen för barn och unga som är under 18 år under minst 12 månader efter att vård enligt LVU har upphört.

Vidare föreslår regeringen att socialnämnden särskilt ska överväga om det finns skäl att ansöka om flyttningsförbud när socialnämnden prövar om vård enligt LVU ska upphöra. Som nämnts ovan anser Kristdemokraterna att detta förslag är problematiskt utifrån att Anders Hagsgårds utredning anser att flyttningsförbud inte är en ändamålsenlig insats. Men då en annan bättre lagstiftning måste vara på plats innan den ventil som flyttningsförbudet i vissa få situationer utgör kan tas bort, ser Kristdemokraterna ingen annan möjlighet än att acceptera det aktuella förslaget. Vi förbehåller oss dock rätten att återkomma i frågan efter att vi har tagit del av remissinstansernas synpunkter på Anders Hagsgårds utredning.

¹ Regeringens proposition 2021/22:178 Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat. Se s. 23–24.

² Ds. 2021:7 – se bl.a. sid. 74.

Slutligen föreslås att det ska införas en möjlighet för socialnämnden att besluta att en vårdnadshavare eller förälder till ett barn som vårdas enligt LVU ska uppmanas att lämna drogtest inför umgänge. Likaså föreslås att vårdnadshavare ska kunna uppmanas av socialnämnden att lämna drogtest inför prövningen av om vård enligt LVU ska upphöra. Kristdemokraterna anser att detta förslag är för tandlöst och vill i stället se en skarpare reglering för att säkerställa att barn och unga som behöver samhällets vård ska kunna vara trygga med att deras föräldrar eller vårdnadshavare är drogfria under umgängesvistelser såväl som när vården upphör. Kristdemokraterna föreslår därför att socialnämnden ska ha rätt att kräva drogtest av förälder eller vårdnadshavare inför umgänge med barn och unga som får vård enligt LVU, inför prövningen av om vård enligt LVU ska upphöra samt i samband med att vården upphör om skadligt bruk av alkohol och droger var bidragande orsak till tvångsvården samt om de bedömer det nödvändigt utifrån den aktuella situationen. Det är anmärkningsvärt att regeringen valde att hålla de vuxnas integritet högre än barnets rätt att vistas i en drogfri miljö genom att nöja sig med att ge socialnämnden möjlighet att uppmana vårdnadshavare eller föräldrar att lämna drogtest i de angivna situationerna. Särskilt då förslagen med obligatoriska drogtest redan har stöd i riksdagen då de är i linje med tillkännagivanden som har getts under riksmötet 2020/2021.

Pia Steensland (KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD)

Christian Carlsson (KD)

Roland Utbult (KD)